صبورالله سیاسنگ
پښتو ژباړه: رحمت آریا ۲۰۲۳ اکتوبر
۲۰۲۴/۰۴/۱۰

د (میر اکبر خیبر)
د قتل پلټنه
۶۳ برخه

پـه پام کې ده چې پـه ۲۰۲۴ز کال کې د میر اکبر خیبر د قتل د پلټنې پـه هکلـه دوهم توک ولیکل سي. لـه دې کبلـه لـه ټولو ښاغلو لوستونکو پـه ځانګړې توګه د افغانستان د خلق دیموکراتیک ګوند لـه لوړ پوړو او ټیټ پوړو غړو او عیني شهودو څخه هیلـه کېږي چې کـه د افغانستان د تأریخ د یوهٔ ناسپړل سوي باب پـه هکلـه کره او ناویل سوي دقیق معلومات پـه لاس کې لري نو یا دې لـه ما سره او یا دې لـه لیکوال ښاغلي ډاکټر صبورالله سیاسنګ سره د برېښنالیک د پتو لـه لارې اړیکه ونیسي او دغه تشه دې ډکه کړي. مه پرېږدئ چې تأریخ پـه راتلونکي کې تحریف سي.
پـه درنښت

د معلوماتو راټولونکی — صبورالله سیاسنګ
برېښنا لیک پته: siasang@yahoo.com
پښتو ژباړه: رحمت آریا - اکتوبر ۲۰۲۳
د برېښنا لیک پته: RahmatArya@Rogers.com

جنرال قادر: لومړۍ خبره دا ده چې د ګوند پـه وحدت کې کوم عامل ونډه درلوده؟ شک نـهٔ ستـه چې شورویان ول. شوروي نـهٔ سوای کولی دا کار مستقیماً تر سره کړي، بلکـه د خپلو اقمارو لـه لارې – د هندوستان او عراق – د کمونیستو ګوندونو لـه لارې ئې دا کار کاوهٔ. دغو دواړو ګوندونو د دیموکراتیک ګوند پـه وحدت کې خپلـه اغېزمنـه ونډه درلوده. دوهمه موضوع د کارمل او خیبر اړیکي دي. ویل کېدل چې خیبر د کارمل پـه پرتلې، پـه ټولو مسائلو کې پراخ نظر درلود. البتـه د خلق او د پرچم د دواړو جناح ګانو د اتحاد پـه مسئلې کې او د خیبر پر ډېر ټینګار ډاډه نـهٔ یم. خیبر لـه لایق او نجیب سره نـېږدې اړیکي لرل. لایق او خیبر لـه یو بل سره خپلوي درلوده او نجیب د خیبر وفادار شاګرد وو. هغه اختلافات هم چې نجیب لـه کارمل سره پیدا کول، احتمالاً خیبر تـه د نجیب د وفادارۍ لـه کبلـه ول. پـه ګوند کې دننه د نجیب جناح، د خیبر جناح وه. د خیبر لـه مړیني وروسته، نجیب ډېره هڅه وکړه چې ژر تر ژره دې پـه هغـهٔ ځای کې چې خیبر وژل سوی وو، یو یاد ځلی ودان کړي. خو کارمل بـه خنډونـه رامنځتـه کول. زه بـه تاسو تـه یوه خاطره ووایم: وروستـه لـه دې چې لـه زندانـه خلاص سوم، کارمل راڅخه وغوښتل چې هره ورځ سهاري ورتـه ورسم، د سهار چای ورسره یو ځای وڅښم او پـه حرم سرای کې دننه سره یو ځای وګرځو. زه بـه هره ورځ ورتلم. یوه ورځ سهار کلـه چې ګلخانې تـه نـېږدې ورسېدم، ومې لیدل چې کارمل لـه یوهٔ اووهٔ لس- اتلس کلن ځوان هلک سره یو ځای ګرځي. زه چې نـېږدې ورغلم، کارمل لـه هغـهٔ هلک سره خدای پـه اماني وکړه. کارمل تـه مې وویل: اوس دې نوی ملګری پیدا کړی دی لـه هغـهٔ سره ګرځې؟ وئې ویل: نـه! دا د خیبر زوی دی. ما فکر وکړ همدا چې دا هلک ئې حرم سرای تـه دننه نـهٔ غوښتی او پـه ګلخانه کې ئې ورسره لیدلي دي دا لـه هغـهٔ سره د کارمل د سړښت نښه ده. یعنې لا تر دې دمه ئې د خیبر غوټه/ عقده پـه زړهٔ کې پاتې وه.

افغان جرمن آنلاین پـه درنښت تاسو همکاری تـه رابولي. پـه دغه پته لـه موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونـه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال پـه غاړه ده ، هیلـه من یو خپله لیکنـه لـه رالیږلو مخکې پـه ځیر و لولئ

آرزو: مگر خیبر تر وروستۍ سلگۍ پورې پرچمي پاتې سو.
جنرال قادر: زه نـهٔ پوهېږم چې تر پایه پرچمی پاتې سو که نه، خو د پرچمي په نوم ووژل سو. معلومه نـهٔ ده چې چا وواژهٔ. خو زما په باور، خیبر د یوې توطئــې له کبله ووژل سو.

آرزو: خیبر د پرچم د جناح نظامي مسؤول او امین د خلق د جناح نظامي مسؤول وو. د هغـهٔ نظري اختلاف له کبله چې خیبر له کارمل سره درلود، د خیبر ځای نور احمد نور ونیوهٔ.

جنرال قادر: هو. سمه ده. نور احمد نور او وکیل.

آرزو: ډېر ښـهٔ. امین د نور „احمد نور» په پرتلې ډېر فعالیت درلود. آیا کېدای سي دا پایلنیوی وکړو: له دې چې امین د نور „احمد نور» په پرتلې، چې لومړی د خلق د جناح نظامي مسؤول او دوهم د پرچم د جناح نظامي مسؤول وو، ډېره وړتیا درلودله او دا ددې لامل سول چې خلقیان په وسله وال ځواک کې ډېر نفوذ تر لاسه کړي او د پرچم جناح حاشیې ته ولاړه ؟

جنرال قادر: خیبر په خپل نوښت سره او یا د کارمل د غوښتنې پر بنسټ د پرچم له نظامي څانگې څخه لېرې سو. کارمل مجبور وو چې خپله نظامي څانگه یا په خپله او یا د خپل کوم ډاډمن سړي په وسیلې په لاس کې ولري. له همدې ځایه ول چې د پرچم نظامي جناح ضعیفه سوه. ځکه گن شمېر هغو کسانو چې له خیبر سره اړیکه درلوده ونـهٔ غوښتل له کارمل سره اوسي او د گوند د وحدت پر مهال د شوروي په امر ئې ځانونه لېرې ونیول. دا چې شوروي په خیبر اعتماد درلود که نـهٔ؟ په دې نـهٔ پوهېږم.
آرزو: تاسو خو شوروي ته د سفر پر مهال خیبر یو ځل په الوتکې کې لیدلی وو. دا په دې معنی نـهٔ ده چې خیبر شوروي ته تگ راتگ درلود؟
جنرال قادر: هو ما ولید. خو له خیبر سره د کارمل اړیکه او دا مسئله له سیاسي اړخه یوه معمی ده.
آرزو: ویل کېږي چې د گوند په پورتنیو پوړیو کې، خیبر یوازینی تن وو چې د کودتا له لارې د رژیم له بدلون سره ئې لېوالتیا نـهٔ درلوده.
جنرال قادر: ښایي همداسې وي.
آرزو: ما په څو ځایونو کې دا مطلب لوستی دی. ستاسو په خبرو کې هم راغلي دي.
جنرال قادر: زما باور هم همدا دی.
آرزو: خیبر د... له لارې آرامو بدلونونو ته...
جنرال قادر: پارلماني بدلونونو....

آرزو: پارلماني مبارزه او بدلون ته د ټولنې چمتو کول. فکر نـهٔ کوئ یو له هغو دلایلو څخه چې خیبر د شوروي له پامه وغورځي تدریجي بدلونونو ته د خیبر باور وو او....

جنرال قادر: هو. دا چې د کارگر د طبقې په انقلاب ئې باور نـهٔ درلود.

آرزو: نو په دې صورت کې ایا دا پایلنیوی نـهٔ سو کولی چې شوروي د اکتوبر د انقلاب په شان انقلاب ته لېوالتیا درلوده او په پای کې خیبر د شوروي له پامه....

جنرال قادر: غورځېدلی وي.

آرزو: هو. په همدې دلیل دی چې خیبر دې د شوروي له پامه غورځېدلی وي؟ اوس نو که همدا فرضیې سمې وي، باید ومنو چې د غوایي د کودتا پلان دې د شورویانو له پلوه تأیید او د خیبر قتل دې هم په دې مسئلې کې بې ارتباطه نـهٔ وي.

جنرال قادر: ان که امین په یوازې سر „د غوایي د کودتا – ژ» تصمیم هم نیولی وي، نـهٔ سي کېدای چې شورویان دې ورڅخه بې خبره وي. سیاسي بیرو تصمیم ونیوهٔ چې که د گوند مشرتابـهٔ ونیول سي نو نظامیان دې د عمل نوښت په لاس کې واخلي. ما امین ته وویل: ما ته سند راکړه. امین وویل: تـهٔ له ما او له سیاسي بیرو څخه سند غواړې؟ دا په دې معنی وه چې کله چې سیاسي بیرو داسې تصمیم نیولی وي نو کوم سند ته اړتیا نـهٔ سته. د شوروي سیستم، ډیموکراتیک سنترالیزم وو. ډیموکراتیک گوند هم دغسې یو سیستم درلود. په ډیموکراتیک سنترالیزم کې، د ډیموکراتیک کلمه یوازې یو سمبول دی. دا مرکز دی چې وروستنۍ پرېکړه کوي او هېڅ څوک د څون او څار حق په کې نـهٔ لري. له ډیموکراتیک گوند سره د شوروي د نظام اغېز او اړیکې ته په کتنې، دا چورلټ ناشوني ده چې د گوند سیاسي بیرو دې کومه پرېکړه کړې وي او شوروي دې ورڅخه بې خبره وي. زه په دې نـهٔ پوهېدم. زه په هاغـهٔ وخت کې نوی د گوند غړی سوی وم

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

او د ګوند په څلورمي یا پینځمي پوړی کي وم. نـه د مرکزي کمیټي غړی وم او نـه د سیاسي بیرو غړی وم. که په شوروي کي هم د چا تر پام لاندې وم هغوی هم اصلي تصمیم نیوونکي نـه ول. دوی د کوزنیو پوړیو خلک ول.

آرزو: د میر خیبر په هکله له خبرو څخه دا جاج اخیستی سو چي احتمالاً نـه شتون ئـي د ګوند په تضعیف په ځانګړې توګه د پرچم د جناح په تضعیف واوښت.

جنرال قادر: زښت ډېر. نـه یوازې احتمال بلکه چورلټ سمه خبره ده.

آرزو: ویل کېږي چي د خیبر له ترور یوه شپه مخکي، خیبر له عبدالقدوس غوربندي سره وو.

جنرال قادر: زه خبر نـه لرم. دا چي خیبر له چا سره وو، اصلاً خبر نـه یم.

آرزو: هر ګوره، د خیبر قتل ډېر مبهم پاتي سو. یو شمېر کسان امین تورنوي.

جنرال قادر: ډېر احتمال لري.

آرزو: یو شمېر رسولي؟

جنرال قادر: هو رسولي هم تورنوي.

آرزو: یو شمېر نور د ښـو د شوروي د ښـو پـَل په دې پېښي کي ویني. تاسو کومه انګیرنه ډېره محتمله ګڼئ؟

جنرال قادر: پر دغو څلورو- پینځو انګېرنو سربېره کېدای سي یو بل عامل هم وي. په سیاست کي د دوست او د دښمن بحث نـه سته. د سیاست بنسټ ګټي دي. کله چي یو څوک یوه سیستم ته ننوځي ان که حساس دریځ هم و لري، وتل ورڅخه کېدای سي له خطره ډک وي، ځکه کېدای سي مهم اسرار له ځان سره ولري. کله چي پرېکړه وسي چي دغه سړی نور د کار سړی نـه دی، یا زموږ په درد نـه لګېږي نو نـه سي کولی هغه همداسي تش ئـي خوشي کړي او آزاده ئـي پرېږدي. له دې چي اسرار ورسره دي نو باید له منځه یوړل سي.

ښایي خیبر په څو حساسو مراجعو کي حساس دریځ/ پُست درلودلی وي. شوروي، امریکا – چین په هغو کي کومه څرګنده ونده نـه درلوده – انګلیس، پاکستان. دا ټول محتمل دي. احتمال ځي چي د خیبر دریځ/ پُست کوم مهم پُست وو.

آرزو: ستاسو موخه له فعال پُست څخه څه ده؟

جنرال قادر: زما موخه، د جاسوسی په سیستم کي حساس پُست ده. د جاسوسی په سیستم کي، که اوس هغه آزاد او په خپل سر پرېږدي.... مثلاً د پخواني شوروي له KGB څخه یو شمېر کسان وتښتېدل او امریکا ته لاړل. کتابونه ئـي ولیکل او رسوایي ګاني ئـي رامنځته کړې. اسرار ئـي افشاء کړل. هغه اسرار چي یوازې د لومړیو او دوهمو پوړیو کسان ورباندې خبر ول. اوس د داسي یو چا لپاره چي د افغانستان په شان یوې ټولني لپاره غوره سوی وو، کوم کار ئـي سر ته رسولی وو څنګه کېدای سوای چي هغه آزاد پرېږدي. باید له منځه ئـي یوسي. که امریکا استخدام کړی وي، نو امریکا ئـي باید له منځه یوسي. دې ته وایي استخدام. استخدام کېدای سي له دوه یا له دریو خواوو څخه وي. په کارمل یا تره کي باندې د شورویانو محاسبه په دې خاطر وه چي هغوی تر یوې کچي په مارکسیزم – لینینزم معتقد ول. کارمل په مارکسیزم – لینینزم باور درلود. هرکله چي هغه ته نوره اړتیا نـه وه هغه ئـي ونـه واژه خو له صحني څخه ئـي لـېرې کړ. (دغوره سویو پوښتنو غورچاڼ د خاطرات سیاسي د کتاب له ۴۹ تر ۲۱۵ پانو پوري)

څو یادداشتونه (سیاسنګ)

۱. د پورتني روایت پر بنسټ، هغه دوه پورتنی ځمکنی او هوایي لیدني یو بل ته زښت ډېر او د پام وړ ورته والی لري. په دواړو کي خیبر د قادر شا ته ولاړ وو، دواړه ځله ئـي په خپله غوښتني داسي سیاسي بحث وکړي چي پېژندګلوي ئـي ورسر نـه درلوده او د خپل هویت دریځ تر پوښتني لاندې راولي.

۲. "پنجشبې وه. زه هوایي ځواکونو ته ورغلی وم. د ماسپښین یوه یا دوې بجې وې. د هوایي ځواکونو د استخباراتو مدیر قاسم په وارخطایي زما دفتر ته راغی او وئي ویل: له مکروریانو را روان وم. د مطبعي له مخي تېرېدم. د سړک د غاړې ویالي ته نېږدې یو څوک پروت وو چي ګولی ورباندې لګېدلي وه." /.../ له شلو دقیقو وروسته یو بل څوک راغی او د خیبر د قتل خبر ئـي راووړ."

آیا " د پنج شبني د ماسپښین د یوې یا دوه وو بجو" برجسته کول د روایت د منل کېدلو لپاره راغلي دي؟ موږ به ومنو چي که مدیر قاسم ان د اپریل د اولسمي په بل سبا ئـي قادر ته ګزارش ورکړی وي، بیا هم پنج شنبي نـه سي کېدای، ځکه چي خیبر د دوشنبي د ورځي په ماښام وژل سوی وو. آیا جنرال قادر له سي شنبي او چهارشنبي وروسته، او په کابل کي د

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

جنازې او فاتحې په مراسمو سربېره له هغهٔ لس – دولس زره کسیز مارش څخه هم خبر نهٔ وو چې میر اکبر خیبر وژل سوی دی؟

۳.: جنرال قادر، د تورکیې ولسمشر د جمال گورسل په نوم یادوي او کابل ته د راتگ نېټه ئې ۱۹۵۷ز کال ښیيي. نهٔ یوازې په ۱۹۵۷ بلکه په ۱۹۵۸ او ۱۹۵۹ز کلونو کې د هغهٔ هېواد ولسمشر جلال الدین بایر وو. گورسل په ۱۹۶۰ز کال کې ولسمشر سو. کابل ته ئې سفر له ۱۹۶۰ز کال مخکې د منلو وړ نهٔ دی.

د دوه وو خبرو اترو لړۍ

(سلیمان لایق او نور احمد نور)

نور بیا

جنرال قادر: لومړۍ خبره دا ده چې د گوند په وحدت کې...

یادونه: قدرمنو لوستونکو! دا هم د ښاعلی رحمت آریا د آرشیف: لینک

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ